

Javier Garaizábal
Bodegón con Felipe IV. 61X50 cm.

Javier Garaizábal
Jardín abandonado 26X85 cm

Javier Garaizábal
81X81 cm. Maceta abandonada

ANUARIO BRIGANTINO

Historia - Arte - Literatura - Antropoloxía - Entidades culturais e deportivas - Acontecementos do ano - Administración Municipal

Fundado por D. Francisco Vales Villamarín

Comité científico

Alfredo Erias Martínez (director)
Xosé Mª Veiga Ferreira (subdirector)
Alberto López Fernández (secretario)

Fernando Alonso Romero
Manuel Ares Faraldo
Manuel Mª de Artaza Montero
Xosé Ramón Barreiro Fernández
Pablo Cancelo López
Marta Colón Alonso
Concepción Delgado Corral
Mª Jesús Lorenzo Modia
Carmen Manso Porto
Xosé Luís Mosquera Camba
Manuel Núñez Rodríguez
James Duran/Séamas Ó Direáim
Carlos Pereira Martínez
Antonio Raúl de Toro
Xesús Torres Regueiro
José Manuel Vázquez Mosquera

Sempre no recordo (†):

José Antonio Fernández de Rota
Antonio Meijide Pardo
José Antonio Míguez Rodríguez
Xulio Cuns Lousa
José García Oro
Luís Monteagudo García

Colaboradores técnicos

Ángel Arcay Barral
Concepción de Barrena-Sarobe
Martín Fernández Maceiras
Silvia Muíño Naveira
José Luis Pariente
Ermita Rodríguez Pérez

EXCMO. CONCELLO DE BETANZOS

2018

nº 41

Dos traballos asinados
responden os seus autores; dos
demais, a dirección do
ANUARIO BRIGANTINO

Data límite de admisión de
orixinais:
31 de MARZO

**REDACCIÓN
INTERCAMBIO**

Excmo. Concello de Betanzos

**Arquivo e Biblioteca
Municipais**

Rúa Emilio Romay, 1
15300 Betanzos, A Coruña
Tlf. (981) 771946

anuariobrigantino@gmail.com
alfredoerias@gmail.com

O *Anuario Brigantino* é unha revista de investigación, editada polo Concello de Betanzos, que está considerada na categoría “C-Normal” segundo valoración do Ministerio de Cultura, e clasificada, así mesmo, pola UNESCO (080000, Multidisciplinares. Humanidades). A presentación e a aceptación de traballos implica a cesión automática de dereitos de publicación por parte do autor, tanto en formato papel como en Internet. O *Anuario Brigantino* completo (desde 1948 ata hoxe) pode consultarse nas webs:

<http://www.betanzos.net>

<http://anuariobrigantino.betanzos.net>

<http://hemeroteca.betanzos.net>

<http://archivomunicipal.betanzos.net/>

<http://museodasmarinas.betanzos.net/>

Ademais, intégrase nas bases de datos da BIBLIOTECA XERAL da UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA, accesible na páxina: <http://busc.usc.es>

Tamén aparece nas seguintes bases de datos: RISO e ISOC, esta realizada polo «*Centro de Información y Documentación Científica*» (C.I.N.D.O.C.) do C.S.I.C; DICE («*Difusión y Calidad Editorial de las Revistas Españolas de Humanidades y Ciencias Sociales y Jurídicas*»); DIALNET («*Portal de Difusión de la Producción Científica Hispana*»); RILM *Abstracts of Music Literature (Repertoire International de Litterature Musicale)*; MIAR (*Matriu d'Informació per a l'Avaluació de Revistes*); LATINDEX (*Difusión y Calidad Editorial de las Revistas Españolas de Humanidades y Ciencias Sociales y Jurídicas*); *ULRICH'S PERIODICALS DIRECTORY*; REBIUN (*Red de Bibliotecas Universitarias Españolas*); CARHUS Plus + 2018; RESH (*Revistas Españolas de Ciencias Sociales y Humanidades*)...

Cuberta:

Bufón da sillería tardogótica da igrexa de san Salvador de Celanova. Foto: Erias.

Contracuberta:

Hexalfa do pomo da espada de Fernán Pérez de Andrade.

Deseño da cuberta, composición e maqueta: Alfredo Erias.

Depósito legal: C-680/96

ISSN: 1130-7625

Imprime: LUGAMI -Betanzos-

María Barral Varela
Alcaldesa do Excelentísimo Concello de Betanzos

Este *Anuario Brigantino* 2018, nº 41 está cheo de magníficos traballos de investigación, tanto relativos a Betanzos e Galicia como ao norte de Portugal. Pero tamén recolle os acontecementos do ano e, entre eles, os preparativos do 2019, no que conmemoramos o traslado da poboación de Betanzos desde Tiobre ata o castro de Untia hai agora oito séculos. E con este motivo celebrouse un encontro de todos os alcaldes democráticos que me antecederon: Vicente de la Fuente García, Antolín Sánchez Presedo, Manuel Lagares Pérez, María Faraldo Botana e Ramón García Vázquez.

En canto á actividade cultural, e sen referirnos a tantos acontecementos como houbo, cabe destacar o Ciclo de Conferencias do *Anuario Brigantino* no que participaron José Carlos Soler, Manuel María de Artaza, Carmen Coteló e Xosé Luis Barreiro Rivas.

Conmemoramos tamén o Día Internacional da Muller con varios actos, como o concurso fotográfico «O papel das mulleres betanceiras hoxe». E nesta mesma liña, cabe subliñar a XIV Xuntanza de Labores Artesanais na que participaron arredor de 400 persoas con asistencia de asociacións de Asturias, Cantabria, León e Galicia.

O 24 de marzo Betanzos sumouse á Hora do Planeta, apagando a luz en edificios oficiais. Esta iniciativa foi promovida polo Fondo Mundial para a Natureza co obxectivo de concienciar sobre a necesidade de evitar ou polo menos paliar o cambio climático. Nesa dirección teremos moito que traballar todos.

Desenrolouse a 2ª edición da «Primavera no Camiño Inglés», na que se promocionaron os recursos culturais dos dezaioito concellos polos que transcorre esta ruta xacobeá.

E non me podo esquecer de felicitar ao padexeiro Carlos Arévalo, do C. N. Ría de Betanzos, que o 18 de maio acadou a medalla de prata na Copa do Mundo en K1 200 m., disputada en Szeged (Hungría). Antes proclamárase campión de España no encoro asturiano de Trasona. Lembrarei tamén a XVII Semana Internacional do Cine de Betanzos, dedicada ao actor ferrolán Javier Gutiérrez baixo o título «Animal cinematográfico». E felicito ao escritor betanceiro Xabier López que, coa súa novela «900», foi o gañador do premio Torrente Ballester de narrativa galega, convocado pola Deputación da Coruña.

Para rematar, quero agradecer a ABANCA e a GADIS a súa axuda, e tamén ao director, Alfredo Erias, ao subdirector, Xosé María Veiga, ao Comité Científico e a todos os autores e autoras que fan posible este milagre que é, ano tras ano, o *Anuario Brigantino*.

MOIAGRADECIDA!

Javier Garaizábal
Bodegón con esfera 26X42 cm

Javier Garaizábal
Bodegón con ammonite. 50X61 cm

ÍNDICE

Historia...

* Novedades y correcciones a inscripciones romanas de Galicia, por JUAN MANUEL ABASCAL.....	11
* Toponimia e Demografía nas áreas célticas da Península Ibérica, por JAMES DURAN / SÉAMAS Ó DIREÁIN, Ph.D.....	39
* A Igrexa Celta en Galicia a partir do século VI, reflectida na toponimia e no léxico galegos, por G. MARTÍN FERNÁNDEZ MACEIRAS.....	71
* Os Pardo de Cela: fidalgos de Coirós, por MANUEL FIAÑO SÁNCHEZ.....	103
* Mondoñedo y el Camino de Santiago en el s. XVI, por ROBERTO REIGOSA...	131
* O Cerco do Porto: A União dos Realistas Insurgentes com a Junta do Porto, por HELENA CRISTINA AFONSO DE AZEVEDO (DE GOUVEIA) OSÓRIO	137
* O devalar vital dun librepensador: Carlos Pol Caamaño, por CARLOS PEREIRA MARTÍNEZ.....	151
* José García Verdía: o cura de Guísamo, por XOSÉ LUÍS MOSQUERA CAMBA e XOSÉ MARÍA VEIGA FERREIRA.....	173
* Meirás rebelde: un conflito agrario na Galicia da Segunda República, por MANUEL PÉREZ LORENZO.....	217
* Un achegamento á <i>Falange</i> local: O libro de afiliados á <i>Falange</i> de Betanzos (1936-1967), por XESÚS TORRES REGUEIRO.....	237
* O legado dos Irmáns García Naveira: coidado, educación e cultura, por EDUARDO JOSÉ FUENTES ABELEDO.....	281
* A pericia do lapicida, por XOSÉ LUIS MOSQUERA CAMBA.....	318

Arte, Literatura, Antropoloxía...

* Iconografía de los bufones en la Galicia bajomedieval y tardogótica, por ALFREDO ERÍAS MARTÍNEZ.....	319
* Pasado, presente e futuro do casco histórico de Betanzos, por ANDRÉS GARCÍA CARNEIRO.....	335
* Historia de la música en Betanzos (I): las notas de campo de Jesús Bal y Gay sobre las danzas gremiales, por JAVIER ARES YEBRA.....	379
* Tesoros de la cartografía portuguesa conservados en la Real Academia de la Historia de España, por CARMEN MANSO PORTO.....	397

* O arquivo fotográfico da Magdalena e da Condomiña: memoria visual dos arrabaldes, por ÁNGEL ARCAÏ BARRAL.....	415
* O poder da arte na «Nueva España» de Franco a través da idea de Imperio, por IRENE TOMÉ URRESTI.....	449
* Os marcos da legua do Camiño Real ou «carrileira» do arcebispo Sebastián Malvar: Ponte Valga - Ponte Sampaio, por CLODIO GONZÁLEZ PÉREZ.....	463
* Visitando la Historia: Chamoso Lamas en el Pasatiempo (1955), por JUAN ANTONIO RODRIGUEZ ARNAO.....	493
* Don Ramón Otero Pedrayo e «Os catorce de Osebe»: Dúas cartas de Otero con ocasión da morte de Celestino Luís Crespo, por CONCEPCIÓN DELGADO CORRAL.....	509
* Aromas del alma, por MARTA GONZÁLEZ RODRÍGUEZ.....	517
* Semblanza de Luis Monteagudo García. <i>In memoriam</i> , por FERNANDO ALONSO ROMERO.....	533
* En memoria de Luis Monteagudo García, eminente filólogo y arqueólogo (A Coruña 1919 - Santiago de Compostela 2018), por MARÍA CASTROVIEJO BOLIBAR.....	537
* Recuerdo de Luís Monteagudo, por EMILIO FONSECA MORETON.....	541

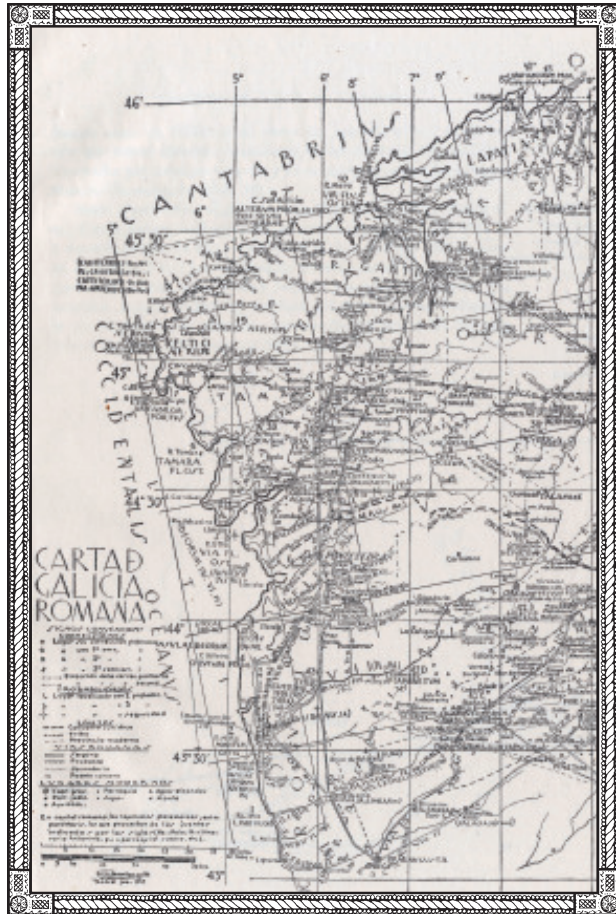
Entidades culturais

* FUNDACIÓN CIEC.....	545
* Outras entidades.....	551

Acontecementos do ano

* Pregón da XX Feira Franca Medieval de Betanzos, por MANUEL BASOA.....	582
* Pregón das Festas Patronais, por ANTONIO FRAGA MANDIÁN.....	587
* Función do Voto, por MARÍA BARRAL VARELA.....	594

HISTORIA...

Javier Garaizábal
Paño 40X80 cm

Javier Garaizábal
Bodegón con caballo chino 50X61 cm